

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПОСТАЧАННЯ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

THE INFORMATIVE SUPPORT OF MANAGEMENT THE PROCESS OF SUPPLY IS IN AGRARIAN ENTERPRISES

В статті розглянуто поняття «інформація» та «інформаційне забезпечення». Згруповано підходи до визначення вказаних понять. Визначено значення інформаційного забезпечення управління процесом постачання в аграрних підприємствах та порядок формування інформації для управління даним процесом. Побудовано структурно-логічну схему формування цілісної системи інформаційного забезпечення управління процесом постачання в аграрних підприємствах в умовах застосування автоматизованої форми ведення обліку.

Ключові слова: Інформація, інформаційне забезпечення, управління, процес постачання, матеріально-технічне забезпечення.

В статье рассмотрено понятие «информация» и «информационное обеспечение». Сгруппированы подходы к определению указанных понятий. Определено значение информационного обеспечения управления процессом снабжения в аграрных предприятиях и порядок формирования информации для управления данным процессом.

Построено структурно-логическую схему формирования целостной системы информационного обеспечения управления процессом снабжения в аграрных предприятиях в условиях применения автоматизированной формы ведения учета.

Ключевые слова: Информация, информационное обеспечение, управление, процесс снабжения, материально-техническое обеспечение.

The article deals with the concept of "information" and "information support". Grouped approaches to the definition of these concepts. Determined the value of the information support management process logistics in agricultural enterprises and the formation of information to manage that process. Built structural and logical scheme of formation of integrated system of information support of the management of the delivery process in agricultural enterprises in the conditions of use of the automated form of accounting.

Key words: Information, information support, management, process logistics, material and technical support.

УДК 338.2

Саванчук Т.М.

старший викладач кафедри обліку, аудиту та УФЕБ
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Постановка проблеми. Процес постачання в аграрних підприємствах є початковою стадією кругообігу засобів підприємства. Відсутність своєчасного надходження виробничих запасів на підприємство чи техніки для обробітку ґрунту, приводить до порушення технології вирощування сільськогосподарських культур. Аграрні підприємства працюють з біологічними активами, що є живими організмами, і недоотримання ними необхідних поживних речовин призводить до хвороб та загибелі біологічних активів як в галузі тваринництва, так і в галузі рослинництва. А це, в свою чергу, викликає не просто тимчасову зупинку виробничого процесу, а взагалі його припинення, адже біологічні активи в аграрному секторі є засобами виробництва. Виходячи з цього в аграрних підприємствах проблема своєчасного та якісного матеріально-технічного забезпечення стоїть надзвичайно гостро.

В умовах економічної кризи державна підтримка аграрних підприємств постійно скорочується. Зокрема, про це свідчить відміна з 2017 року спеціального режиму оподаткування податком на додану вартість. Отже, сільськогосподарським товаровиробникам підтримувати матеріально-технічне забезпечення необхідно шляхом поліпшення управління процесом постачання, що не можливо без належного інформаційного забезпечення вказаного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням процесу матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств займався багато учених. Зокрема цікавими є праці

П.Т. Саблука, М.Й. Маліка, Я.К. Білоуська, П.І. Гайдучького, В.П. Яковенко. В той же час, дослідженнями інформаційного забезпечення процесу управління в цілому займалися такі вчені як Денисенко М.П., Босак І.П., Бруханський Р., Гудин В.В., Вальтух К.К., Цюрюпа С.В. Разом з цим, проблеми інформаційного забезпечення управління процесом постачання в аграрних підприємствах потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Ціллю статті є дослідження поглядів учених щодо трактування поняття «інформація» та «інформаційне забезпечення». Окреслення значення інформаційного забезпечення та визначення порядку формування інформації для управління процесом постачання з метою побудови структурно-логічної схеми формування цілісної системи інформаційного забезпечення управління процесом постачання в аграрних підприємствах за умови застосування автоматизованої форми ведення обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день управління будь-яким господарським процесом не можливе без наявності певної сукупності інформаційного масиву. Разом з цим поняття інформації з'явилося не так давно. Дослідження групи вчених на чолі з Ортінським В.Л. показало, що слово «information» походить з англійської мови, де воно вперше з'явилося в 1387 р. Сучасного написання це слово набуло в XVI ст. У східнослов'янські мови, до групи яких відноситься і українська, це слово прийшло із Польщі у XVII ст. І лише у середині XX ст. поняття «інфор-

мація» стала загальнонауковим поняттям. При цьому в науковій сфері, до цього часу поняття «інформація» запишається досить дискусійним. Загальноприйнятого визначення терміну «інформація» не існує, і воно використовується переважно на інтуїтивному рівні [1, с. 449].

На сьогоднішній день, в Україні визначення терміну «інформація» закріплено на правовому рівні. Зокрема тлумачення вказаного терміну ми зустрічаємо у Законі України «Про інформацію» від 02.10.92р. № 2657-XII [2], Законі України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.01 р. № 2210-III [3] та Цивільному кодексі України [4]. При цьому вказані законодавчі акти дещо по різному тлумачать поняття інформації.

Так, в Законі України «Про інформацію» під поняттям «інформація» розуміється будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [2].

При цьому в Законі України «Про захист економічної конкуренції» інформація трактується як «відомості в будь-якій формі й вигляді та збережені на будь-яких носіях (у тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, органіграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відео-, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів), пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості» [3].

В тлумаченні Цивільного кодексу, під терміном «інформація» розуміється документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі [4].

Різні законодавчі тлумачення терміну «інформація» логічно приводять до існує безлічі тлумачень вказаного терміну у наукових колах.

Зокрема, Кортич Б.А. розглядає інформацію як певні відомості, сукупність яких-небудь даних, знань [5, с.41], а Цюрюпа С.В., не наводячи визначення терміну «інформація», наголошує, що вона є одним з найважливіших ресурсів разом з матеріальними, енергетичними та людськими ресурсами [6, с. 231].

Таким чином, у контексті сучасної парадигми

досліджень, через значні зміни у інформаційно-комунікаційній сфері і зростаючій ролі інформації виникла значна полеміка щодо трактування зазначеного поняття. При цьому, на сьогодні інформація є настільки глобальним явищем, що вказане поняття трактують науковці різних сфер.

Проведені дослідження дають можливість умовно виділити три підходи щодо трактування поняття «інформація» (рис. 1).

Група науковців, які дотримуються першого підходу, визначають інформацію як сукупність даних. До такої групи вчених можна віднести М.А. Василика, який вважає, що інформація – це дані, які передаються від однієї особи до іншої усним, письмовим чи іншим способом [7, с. 27].

П.М. Мартинюк та Н.А. Федорчук акцентують увагу на тому, що для споживача, інформацією вважаються ті дані, які отримані ним, тобто пройшли через синтаксичний фільтр, є йому зрозумілими, тобто подолали семантичний фільтр і є корисними для виконання будь-якого завдання або проблеми, тобто подолали прагматичний фільтр [8, с. 19].

В той же час, науковці, яких ми віднесли до другого підходу розглядають інформацію як знання, тобто як сучасну продуктивну силу. Прихильниками такого уявлення про інформацію є Т.В. Макаров який вважає, що акт споживання інформації полягає через здійснення запиту. За його словами: «Запит є виявом цікавості та готовності до детального «споживання». І тільки попит визначає, жити чи не жити знанню далі» [9].

На нашу думку, розгляд інформації лише як сукупності даних (перший підхід) є дещо спрощеним і приводить до ототожнення поняття «інформація» та «данні». В свою чергу, розгляд інформації як сукупності знань також не є доцільним, так як приводить до підміни понять, адже інформація не є знанням вона лише є джерелом появи знань.

Виходячи з цього, ми схилиємося до думки тих авторів, що віднесені нами до третього підходу. Вони розглядають поняття «інформація», «дані» та «знання» як різні поняття, хоч і пов'язані між собою. Ученим, що підтримує третій підхід до визначення поняття «інформація» є І.Т. Фролов, який слушно зазначає: «Кажучи про знання, ми маємо на увазі вищий рівень інформації, який функціонує в людському суспільстві» [10, с. 322].

Рис. 1. Наукові підходи до трактування поняття «інформація»

Дійсно, інформація, що надходить до керівника аграрного підприємства в процесі матеріально-технічного забезпечення, перетворюється на знання під впливом діяльності мозку конкретної людини, різних психічних процесів та уже існуючих знань, щодо вимог технології виробництва сільськогосподарської продукції. Тому вважаємо, що розмежування трьох понять та визначення взаємозв'язку між ними дозволить визначити порядок формування інформації в процесі управління матеріально-технічним забезпеченням аграрних підприємств.

Так, дані можна розглядати як записані факти, які зберігають, але не завжди використовують. Тобто, дані формуються під час здійснення спостереження, що має бути планомірним, організованим та систематичним процесом отримання нових

характеристик про наявний стан матеріально-технічного забезпечення. Ці дані перетворюються на корисну інформацію, тільки якщо з'являється можливість використовувати їх для зменшення процесу невизначеності при прийнятті рішень.

Отже, поняття «інформація», «дані» та «знання» хоч і тісно пов'язані між собою, але різні за своєю суттю. В контексті інформації, як основи побудови інформаційного забезпечення управління процесом постачання в аграрних підприємствах вважаємо, що зв'язок між вказаними поняттями можна представити у наступному вигляді (рис. 2).

На нашу думку, наявність різних підходів до трактування терміну «інформація» стала основою різного трактування вченими і поняття «інформаційне забезпечення».

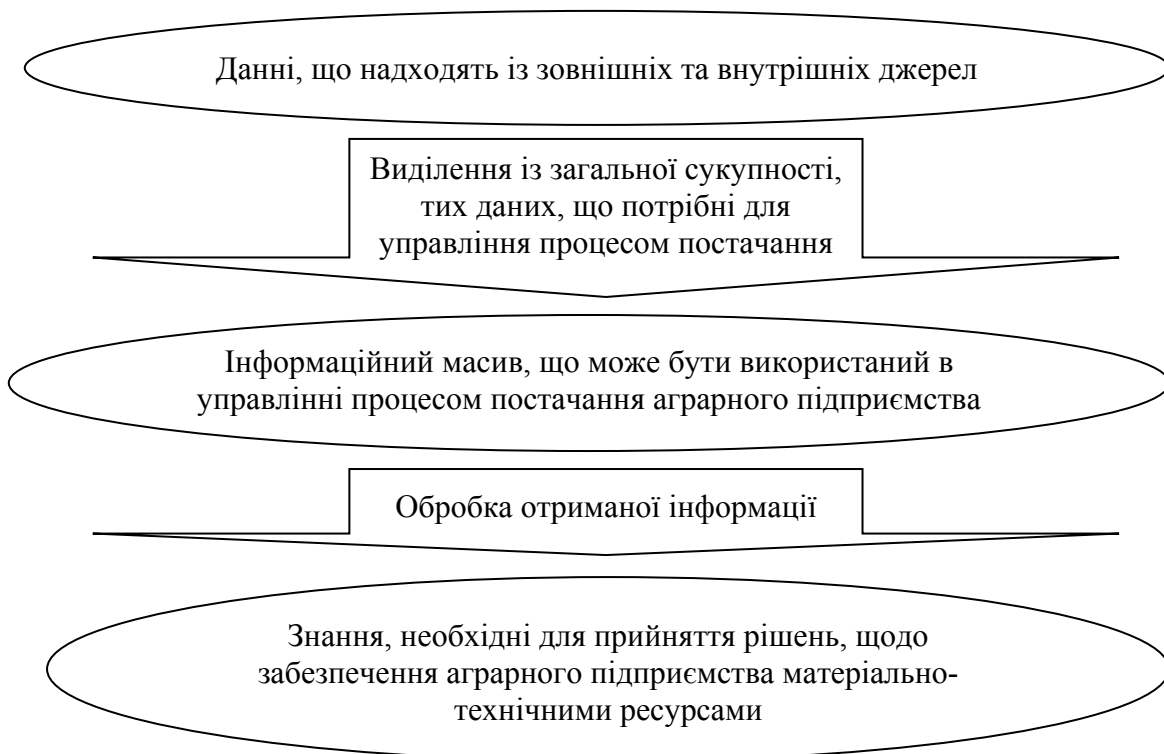

Рис. 2. Формування інформації для управління процесом постачання в аграрних підприємствах

Рис. 3. Наукові підходи до трактування поняття «інформаційне забезпечення»

В процесі дослідження сутності інформаційного забезпечення пропонуємо, аналогічно до вище викладеного, виділити три основні підходи, щодо розуміння поняття «інформаційне забезпечення» (рис. 3).

Перший підхід, підтримує М. Чумаченко, який наголошує, що поняття «інформаційне забезпечення» виникло у зв'язку з розвитком автоматизованих систем управління, і є системою одержання, оцінки, зберігання та переробки даних з метою прийняття управлінських рішень [11].

Представниками першого підходу є також Денисенко М.П. та Колос І.В., які виділяють три складові в системі інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень: інформаційні ресурси, інформаційні технології, технічні засоби та програмне забезпечення [12, с.19-24].

Прихильниками другого підходу є І. Босак та Є. Палига, які наголошують, що інформаційне забезпечення – це наявність інформації, необхідної для управління економічними процесами, що міститься у базах даних інформаційних систем [13, с. 193-195].

Представником третього підходу можна вважати Р. Бруханського. Він розглядає інформаційне забезпечення як процес задоволення поточних потреб користувачів у інформації, необхідній для обґрунтування і прийняття стратегічних рішень. На думку Р. Бруханського організація належного стану інформаційного забезпечення можлива лише за умови адекватного супроводу, зокрема управлінського та технічного [14, с. 69-71].

Таким чином, поняття інформаційного забезпечення можна розглядати в декількох варіантах,

Рис. 4. Структурно-логічна схема формування цілісної системи інформаційного забезпечення управління процесом постачання в аграрних підприємствах

які доповнюють один одного. Узагальнюючи проведений аналіз сутності терміна «інформаційне забезпечення» можна стверджувати, що воно представляє собою процес отримання, обробки, накопичення, зберігання, аналізу та передачі інформації для прийняття управлінських рішень із застосуванням певних технологій роботи з інформацією.

Прийняття управлінських рішень, щодо закупівлі матеріально-технічних ресурсів в сільськогосподарських підприємствах на сьогодні не можливе без належної інформації про вказані ресурси, їх постачальників, ціни, потреби в ресурсах та ефективність їх використання, тому на кожному аграрному підприємстві повинна бути сформована певна сукупність даних, належним чином оброблених та представлених для прийняття управлінських рішень.

Виходячи з цього головною метою інформаційного забезпечення управління процесом постачання в аграрних підприємствах є створення системи взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих показників, методів їх збору і аналізу, які дозволяють одержати всебічну кількісну і якісну характеристику складових процесу матеріально-технічного забезпечення.

При цьому, в існуючих умовах, у більшості аграрних підприємств не є доцільним створювати окремий відділ щодо збору та обробки інформації в процесі управління матеріально-технічним забезпеченням. Інформаційне забезпечення вказаного процесу, на нашу думку, має раціонально вмонтовуватися в діючу інформаційну систему.

Можна сміливо стверджувати, що центральною ланкою інформаційного забезпечення системи управління процесом постачання в аграрних підприємствах є бухгалтерська інформаційна система, де хронологічно і систематично накопичуються і оброблюються дані, пов'язані з обліком, контролем, плануванням та аналізом. На основі цих даних формується цілісна інформаційна картина роботи підприємства, порівнюються нормативні та фактичні показники, формулюються глобальні та локальні напрями діяльності, здійснюється прогнозування ефективності політики управління підприємством в цілому і окремими господарськими процесами зокрема.

Функціональна структура інформаційного забезпечення управління процесом постачання в сільськогосподарських підприємствах має охоплювати підсистеми планування, збору даних, опрацювання та зберігання даних і надсилання інформації особам, уповноваженим приймати рішення щодо матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Виходячи з вище зазначеного вважаємо, що цілісну систему інформаційного забезпечення управління процесом постачання в аграрних під-

приємствах можна представити у вигляді схеми (рис. 4)

Таким чином, формування цілісної системи інформаційного забезпечення управління процесом постачання аграрних підприємств передбачає визначення інформаційних потреб користувачів, розробка та впровадження на підприємстві методів збору, аналізу, обробки та інтерпретації інформації необхідної для прийняття управлінських рішень.

Висновки з проведеного дослідження. Досліджено різні підходи до визначення понять «інформація» та «інформаційне забезпечення» і визначено, що інформаційне забезпечення відіграє важливу роль в управлінні процесом постачання в аграрних підприємствах. Належний рівень інформаційного забезпечення дасть змогу здійснити раціональне ухвалення управлінських рішень в процесі матеріально-технічного забезпечення підприємства. При цьому встановлено, що інформаційне забезпечення управління процесом постачання в аграрних підприємствах має раціонально вмонтовуватися в діючу інформаційну систему, центральною ланкою якої є бухгалтерська інформаційна система, а тому подальшого дослідження вимагає побудова системи обліково-аналітичного забезпечення управління процесом постачання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко, М.І. Керницька, М.О. Живко. – К.: Правова єдність, 2009. – 541 с.
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.92 р. № 2657-XII [Електроний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12 вільний.
3. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.01р. № 2210-III [Електроний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14 вільний.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.03р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/435-15 вільний.
5. Кортич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: навчальний посібник / Б.А. Кортич. – Київ, Кондор, 2004. – 384с.
6. Цюрюпа С.В. Класифікація інформації та способи її відображення для використання в діяльності підприємства / С.В. Цюрюпа // Вченні записки Університету «КРОК». – Київ: Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК», 2013. – Вип. 33. – С. 231-235.
7. Василик М.А. Основи теорії комунікації: учебник / М.А. Василик. – Москва: Гардаріки, 2003. – 615 с.
8. Мартинюк П.М. Теорія системи та математичне моделювання: навчальний посібник / П.М. Мартинюк, Н.А. Федорчук. – Рівне: НУВГП, 2010. – 225 с.
9. Макаров Т.В. Когерентные волоконно-оптические системы передачи: учебник / Т.В. Макаров. – Одесса: ОНАС им. А.С. Попова, 2009. – 220 с.

10. Философский словарь [Фролов И.Т. и др.]; под ред. И.Т. Фролова. – М.: Республика, 2001. – 719 с.

11. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: навч. Пос. / Чумаченко М.Г. – Київ: КНЕУ, 2001. – 540 с.

12. Денисенко М.П. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством / М.П. Денисенко, І.В. Колос // Економіка та держава. – 2006. – № 7. – С. 19-24.

13. Босак І.П. Інформаційне забезпечення управління підприємством: економічний аспект / І.П. Босак, Є.М. Палига // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 193-195.

14. Бруханський Р. Проблеми і пріоритети інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України / Р. Бруханський // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 9. – Ч. 2. – С. 69-71.